

دیدگاه ناشران شهر تهران درباره حق مؤلف در ایران

داریوش مطلبی | شهیمه السادات حسینی

چکیده

هدف: دیدگاه ناشران شهر تهران درباره وضعیت حق مؤلف در ایران بررسی شده است.

روش/رویکرد پژوهش: روش پژوهش پیمایشی-تحلیلی است. برای جمع‌آوری داده‌ها، از پرسشنامه پژوهشگرساخته (طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای) استفاده شده است. جامعه آماری ناشران فعال شهر تهران اند. برای تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه از آزمون‌های آماری فریدمن و خی‌دو استفاده شده است.

یافته‌ها: ۸۱ درصد ناشران تهران قوانین حق مؤلف ایران را ناقص و قدیمی و نیازمند اصلاح، و ۵۴ درصد قوانین موجود را مانع رشد و ارتقاء کیفی صنعت نشر می‌دانند. ۲۳ درصد ناشران برخورد دولت با متخلفان از قانون حق مؤلف و پیگیری محاکم قضایی، و ۳۳ درصد پابندی پدیدآورندگان به قوانین حق مؤلف در ایران را رضایت‌بخش ارزیابی کرده‌اند. ۴۶ درصد پابندی ناشران به حقوق مادی و معنوی نویسندگان و اجرای قوانین حق مؤلف داخلی را رضایت‌بخش، و ۴۳ درصد قوانین حق مؤلف ایران را حافظ حقوق پدیدآورندگان ایرانی در مقابل تکثیر غیرمجاز آثار می‌دانند. ناپابندی به نظام‌های بین‌المللی حق مؤلف در قوانین موجود ایران را ۵۸ درصد پاسخ‌گویان از نظر اقتصادی به سود خریداران کتاب‌های ترجمه‌ای، ۶۵ درصد مانع حمایت از کتاب‌های ایران در سطح بین‌المللی، ۸۰ درصد سبب به‌وجود آمدن نگرش منفی محافل فرهنگی جهان به صنعت نشر ایران، ۷۹ درصد ناشران سبب افزایش ترجمه‌های تکراری، و ۷۳ درصد باعث کاهش کیفیت کتاب‌های ترجمه‌شده می‌دانند. نتیجه‌گیری: از دیدگاه ناشران شهر تهران قوانین داخلی حق مؤلف نامطلوب است و بر نظام ترجمه آثار تأثیر منفی و نامطلوب دارد.

کلیدواژه‌ها

حق مؤلف، نشر ایران، ناشران تهران، مالکیت ادبی و هنری

دیدگاه ناشران شهر تهران درباره حق مؤلف در ایران

داریوش مطلبی^۱ | شهیمه السادات حسینی^۲

دریافت: ۱۳۹۱/۵/۲۲ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۰/۶

مقدمه

حقوق مالکیت ادبی و هنری یا «حق مؤلف» یکی از شاخه‌های حقوق مالکیت فکری است که آن را حمایت قانونی از ناشر یا پدیدآورنده از طریق ممانعت از تهیه نسخه غیرقانونی و غیرمجاز از آثار آنان (کینان، ۱۳۷۹)، و با امتیاز و حق انحصاری بهره‌برداری و فروش یک اثر که از طریق دولت به یک نویسنده، آهنگساز، هنرمند و جز آن و وارثان آنها اعطا می‌شود، به نحوی که می‌توانند هر بار که اثر چاپ می‌شود حق تألیف آن را دریافت کنند و هیچ‌کس بدون اجازه مؤلف یا وارثان او حق چاپ و استفاده از اثر را نداشته باشد (سلطانی و راستین، ۱۳۷۲)، تعریف می‌کنند. حق مؤلف و حقوق مرتبط با آن با تشویق پدیدآورندگان - از طریق به رسمیت شناختن آثار و اعطای پاداش‌های عادلانه اقتصادی - به توسعه خلاقیت‌های بشری کمک می‌کنند. بر اساس این نظام حقوقی، پدیدآورندگان با اطمینان و بدون ترس از تکثیر غیرمجاز و سرقت ادبی، آثارشان را منتشر می‌کنند. این نظام همچنین دسترس‌پذیری آثار را در سطح بین‌المللی افزایش می‌دهد (محمود و الیاس، ۲۰۰۵).

مالکیت ادبی و هنری یا حق مؤلف به دو دسته حقوق مادی و معنوی تقسیم می‌شود. منظور از حقوق مادی هر نوع حق بهره‌برداری مالی یا مادی از اثر است؛ و حق معنوی به معنای حق پدیدآورنده اثر برای مخالفت با هرگونه تحریف، تغییر شکل، ناقص کردن یا

۱. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی

واحدشهری (نویسنده مسئول)

Dariushmatlabi@yahoo.com

۲. مسئول کتابخانه مرکزی آموزشکده فنی و

حرفه‌ای سید، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج

Shahimeh_hosseini@yahoo.com

جرح و تعدیل است که ممکن است به افتخار و شهرت وی لطمه بزند (نوروزی، ۱۳۸۰؛ پورمحمدی، ۱۳۸۷).

در جهان امروز با گسترش فوق‌العاده مالکیت‌های فکری و نقشی که این پدیده‌ها در توسعه فرهنگ و تمدن و اقتصاد بشری ایفا می‌کنند و همچنین با ظهور فرآیندهایی چون جهانی شدن اقتصاد و بستگی روزافزون منافع اقتصادی کشورها به هم، تدوین توافقنامه‌های ملی و بین‌المللی و تعهد به آنها برای حمایت از حقوق پدیدآورندگان، امری ضروری است؛ کشورهای در حال توسعه نیز (که با چالش چگونگی پویا کردن تولید داخلی و دستیابی کامل به منافع جهانی دانش روبرو هستند) برای دستیابی به اهداف خود، وجود نظامی متشکل از قوانین ملی و بین‌المللی حق مؤلف را پذیرفته‌اند (بیژنی، ۱۳۸۴).

نخستین قانون رسمی، اما ضمنی حق مؤلف در ایران به سال ۱۳۰۴ برمی‌گردد. اما در کشور ما در خصوص قوانین مستقلی که به بحث حق مؤلف پردازد، قوانین متعددی نظیر «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان» مصوب ۱۳۴۸، «قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی» مصوب ۱۳۵۲، «قانون حمایت از نرم‌افزارهای رایانه‌ای» مصوب ۱۳۷۹، و «قانون تجارت الکترونیک» مصوب ۱۳۸۲، وجود دارد؛ ولی تصویب این قوانین و مقررات نتوانسته است آن‌گونه که سرعت روزافزون توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهان ایجاب کرده بود، پا به پای آن توسعه یابد و تاکنون قانون دیگری که بتواند در عین انطباق با شرایط و مقتضیات زمان، نقایص و خلأهای قانونی را مرتفع کند و آن را با مقررات بین‌المللی منطبق سازد، وضع نشده است (ماچینانی، ۱۳۷۷؛ خدابنده سامانی، ۱۳۸۰؛ ملکیان، ۱۳۸۵؛ ترخانی، ۱۳۸۷). به‌عنوان مثال «قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان» مصوب ۱۳۴۸ و «قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی» مصوب ۱۳۵۲، قوانین نسبتاً جامعی در زمینه حمایت حقوق پدیدآورندگان آثار می‌باشد، اما در این قوانین نواقص و همچنین مغایرت‌های با قوانین بین‌المللی وجود دارد که می‌توان به مشخص نبودن منظور قانون‌گذار از اثر فنی که جنبه ابداع و اختراع داشته باشد؛ عدم توجه به قرارداد چاپ و نشر؛ مشروط بودن حمایت به اینکه اثر برای اولین بار در ایران منتشر شده باشد؛ عدم توجه به حقوق نویسندگان خارجی در ترجمه آثار؛ عدم نیاز به ذکر مآخذ در جزوه‌های درسی؛ عدم پیگیری تخلفات در صورت نبود شاکی خصوصی؛ و نظایر آن اشاره کرد (آیتی، ۱۳۷۵؛ محمدبیگی، ۱۳۸۱؛ مطلبی، ۱۳۸۶).

از سوی دیگر در مورد تعهد به توافقنامه‌های بین‌المللی، اکنون ایران به‌جز سازمان جهانی مالکیت فکری^۳ که در سال ۱۳۸۰ عضویت آن را پذیرفت^۴، جزو کشورهای معدودی است که نه تنها عضو سازمان تجارت جهانی^۵ نیست، بلکه هیچ‌یک از موافقتنامه‌های مهم

3. World Intellectual Property Organization (WIPO)
۴. البته پیوستن به سازمان جهانی مالکیت فکری، به معنای پذیرش معاهداتی نیست که اکنون در این سازمان مدیریت می‌شوند، و صرفاً به منظور حضور در مجامع بین‌المللی و بهره‌مندی از حمایت‌های آن سازمان است، بدون آنکه تعهد حقوقی در پی داشته باشد.
5. World Trade Organization (WTO).
The Organization Members and Observers are available at: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

بین‌المللی حق نشر (کپی‌رایت) که برای حمایت از پدیدآورندگان آثار فکری در سطح بین‌المللی شکل گرفته است - مانند معاهده جهانی حق مؤلف (یوسی‌سی)،^۶ ۱۹۵۲؛ معاهده برن برای حفاظت از آثار ادبی و هنری،^۷ ۱۸۸۶؛ و موافقت‌نامه جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری (تریپس)،^۸ ۱۹۹۴ - را نپذیرفته است (حسینی، ۱۳۸۹؛ ویکی‌پدیا،^۹ ۲۰۱۱)، لذا هیچ تعهد قانونی برای حفاظت از حقوق مؤلف کتاب‌های منتشر شده در خارج از ایران ندارد. بنابراین علاوه بر اینکه آثار ایرانی در سطح بین‌المللی مورد حمایت قرار نمی‌گیرند، نویسندگان غیر ایرانی نیز کنترل بر ترجمه آثار خود ندارند و هر فردی می‌تواند کتاب‌ها یا مقالات خارجی را بدون اجازه مؤلف، ترجمه یا تکثیر (یا به اصطلاح، افست) کند. این مسئله می‌تواند تأثیری منفی بر انگیزه جامعه نویسندگان و محققان کشور در خلق آثار اصیل داشته باشد. مهم‌ترین شاهد این موضوع کثرت کتاب‌هایی است که حاصل گردآوری از منابع داخلی و متون خارجی است (محمدیگی، ۱۳۷۹).

این پژوهش با هدف تعیین دیدگاه ناشران در مورد وضعیت حق در ایران و شناسایی تأثیر قوانین فعلی حق مؤلف ایران و عدم توجه به معاهدات بین‌المللی بر وضعیت نشر و نظام ترجمه آثار، به پرسش‌های زیر پاسخ می‌دهد:

۱. از دیدگاه ناشران، حق مؤلف در ایران از چه وضعیتی برخوردار است؟
۲. عدم توجه به معاهدات بین‌المللی در قوانین فعلی حق مؤلف ایران چه تأثیری بر وضعیت نشر از دیدگاه ناشران دارد؟
۳. وضعیت حق مؤلف در ایران و عدم توجه به تعهدات بین‌المللی چه تأثیری بر نظام ترجمه آثار در ایران داشته است؟

بررسی مطالعات انجام‌گرفته در باره حق مؤلف و در سطح عام مالکیت فکری در پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف، نشان می‌دهد تعداد ۲۲ پژوهش بین سال‌های ۱۳۶۷ تاکنون انجام گرفته است. مطالعه پژوهش‌ها، نشان می‌دهد در این مطالعات به چهار جنبه عمده به شرح زیر پرداخته شده است:

دسته اول مطالعاتی هستند که ماهیت و چیستی حق مؤلف و در مفهوم عام مالکیت فکری و اهمیت پایبندی به آن، بررسی وضعیت اجرای قوانین، نقاط قوت و ضعف قوانین، میزان آگاهی دست‌اندرکاران از قوانین، و نارسایی قوانین موجود را مورد مطالعه قرار داده‌اند (عرب‌اسدی، ۱۳۷۳؛ ماچینانی، ۱۳۷۷؛ خداپنده‌سامانی، ۱۳۸۰؛ ناظر مقدم، عمادی و نیک‌کار، ۱۳۸۸؛ عزیز،^{۱۰} ۱۹۹۰؛ هوانگ،^{۱۱} ۱۹۹۵؛ جینارته،^{۱۲} ۱۹۹۶؛ ساندراراجان،^{۱۳} ۱۹۹۹ و محمود و الیاس،^{۱۴} ۲۰۰۵). ماچینانی (۱۳۷۷) ضمن تأکید بر قوانین نسبتاً خوبی که در حقوق ایران تدوین و تصویب شده، به برخی از نارسایی قوانین داخلی و ضرورت توجه به آنها اشاره

6. Universal Copyright Convention (U.C.C.)
7. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works
8. Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)
9. en.wikipedia
10. Aziz
11. Hwang
12. Ginarte
13. Sundara Rajan
14. Mahmood and Ilyas

می‌کند. خدابنده‌سامانی (۱۳۸۰) به نتایجی چون نارسا بودن قوانین موضوعه ایران در زمینه حق مؤلف، دخالت مکانیزم سیاسی در حمایت از حق مؤلف و عدم وجود قضات مشخص و نقص اهرم‌های حمایتی می‌رسد. ناظرمقدم، عمادی و نیک‌کار (۱۳۸۸) نیز معتقدند در شرایط کنونی با توجه به حق الناسی بودن این قانون، ناشران از برخورد دولت در راستای مقابله با متخلفین از قانون حق مؤلف رضایت دارند، ولی اکثریت ناشران خواهان تغییر این قانون از جنبه حق الناسی به جنبه عمومی هستند.

دسته دوم، به مطالعات مربوط به الحاق کشورها به توافق‌نامه‌های بین‌المللی و پایبندی به آنها مربوط می‌شود (محمدبیگی، ۱۳۷۵؛ صادقی‌مقدم، ۱۳۶۷؛ کرمانی نژادبادی، ۱۳۶۶؛ نوروزی، ۱۳۸۰؛ سلطانی، ۱۳۸۳؛ نصیری، ۱۳۸۵؛ میرشفیعی، ۱۳۸۶؛ قاسمی، ۱۳۸۷؛ و ابرنلاگ^{۱۵}، ۱۹۹۴). در این میان برخی از صاحب‌نظران موافق الحاق کشور به قوانین بین‌المللی (محمدبیگی، ۱۳۷۵؛ کرمانی نژادبادی، ۱۳۶۶؛ و قاسمی، ۱۳۸۷) و برخی مخالف (صادقی‌مقدم، ۱۳۶۷؛ و نصیری، ۱۳۸۵) آن هستند.

میزان سازگاری قوانین داخلی با قوانین بین‌المللی و مقایسه آنها با هم، جنبه دیگری از مطالعات را شامل می‌شود (ملکیان، ۱۳۸۵؛ ترخانی، ۱۳۸۷؛ لوتریا^{۱۶}، ۱۹۹۷؛ و مون^{۱۷}، ۲۰۰۸). ملکیان (۱۳۸۵) به این نتیجه می‌رسد که گرچه قوانین موجود در کشور در بسیاری از موارد با مقررات بین‌المللی انطباق داشته و یا لاقلاً مغایرتی ندارد، ولی در برخی موارد ناکافی و در برخی موضوعات خلأ قانونی وجود دارد. ترخانی (۱۳۸۷) نیز قوانین حاکم در ایران را بسیار قدیمی و با شرایط و پیشرفت تکنولوژی هماهنگ نمی‌داند.

و در نهایت مطالعاتی قرار دارند که به مالکیت فکری و معنوی در عصر حاضر و تغییراتی که باید متأثر از فناوری‌های جدید در قوانین ایجاد شود، توجه دارند (هلبرت^{۱۸}، ۱۹۹۶؛ و فلمینگ^{۱۹}، ۱۹۹۹). هلبرت (۱۹۹۶) معتقد است پیشرفت فناوری‌های رایانه‌ای، مشکل قابل ملاحظه‌ای برای قوانین حق مؤلف به وجود آورد، زیرا تبادل افکار و اندیشه‌ها از طریق آن آسان‌تر است (و حمایت از این افکار سخت‌تر). از دیدگاه فلمینگ (۱۹۹۹) متخصصان حقوقی، حق مؤلف را یک اقدام قانونی ناتوان برای حمایت از محصولات و برنامه‌های نرم‌افزاری می‌دانند.

مطالعه پژوهش‌ها نشان می‌دهد بیشتر مطالعات انجام شده در حوزه موضوعی پژوهش حاضر در ایران، به صورت سندی (کتابخانه‌ای) و با مطالعه منابع و اسناد موجود انجام شده است. تنها یک پژوهش به صورت پیمایشی و به مطالعه دیدگاه‌ها و نظرات ناشران شهرستان مشهد پرداخته است (ناظرمقدم، عمادی و نیک‌کار (۱۳۸۸)). مطالعه دیدگاه ناشران شهر تهران که بالغ بر ۷۵ درصد از کتاب‌های ایران را منتشر می‌کنند، می‌تواند در شناسایی وضعیت

- 15. Eberschlag
- 16. Luthria
- 17. Mun
- 18. Halberd
- 19. Fleming

حق مؤلف در ایران و مشکلات موجود مؤثر باشد و به سیاستگذاران در اصلاح قوانین موجود کمک شایانی کند.

روش پژوهش

روش مورد استفاده در پژوهش حاضر پیمایشی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش، ناشران فعال شهر تهران هستند^{۲۰} که به صورت غیردولتی^{۲۱} فعالیت دارند و در سال ۸۸ بیشتر از ۲۴ عنوان کتاب منتشر کردند و تعداد آنها براساس بانک اطلاعاتی ناشران مؤسسه خانه کتاب ۴۵۸ ناشر بوده است. در پژوهش حاضر برای گردآوری دیدگاه‌های ناشران در خصوص وضعیت حق مؤلف در ایران از پرسشنامه محقق‌ساز و به روش میدانی استفاده شده است. این پرسشنامه حاوی ۱۸ سؤال بود که با هدف بررسی و تحلیل دیدگاه ناشران شهر تهران درباره وضعیت حق مؤلف در ایران (براساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای) تهیه و تدوین شد.

به منظور سنجش روایی ابزار پژوهش، پرسشنامه در بین گروه کوچکی از اساتید و متخصصین صنعت نشر، به صورت آزمایشی اجرا شد. بنابراین، سؤال‌هایی که مبهم بوده و یا نیاز به اصلاح یا توضیح اضافی داشتند، بازبینی و اصلاح شدند. برای محاسبه پایایی پرسشنامه نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده شد نتیجه حاصل ۰/۹۲ بود. در نتیجه، پایایی آن نیز مورد تأیید قرار گرفت. برای به دست آوردن نمونه مورد نیاز با استفاده از فرمول کوکران به شرح زیر ۱۱۳ نفر انتخاب شد.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p(1-p)}{N \cdot d^2 + t^2 \cdot p(1-p)}$$

n = مقدار نمونه‌ای است که پرسشنامه در اختیارشان قرار داده شده است.

N = تعداد کل جامعه (۴۵۸)

t = ضریب اطمینان (۱/۹۶)

p = احتمال وجود صفت (۰/۵)

q = احتمال عدم وجود صفت (۰/۵)

d = خطای نمونه‌گیری (۰/۰۸)

سپس از طریق نرم‌افزار ویزوال بیسیک و به طور تصادفی ۱۱۳ نفر از میان جامعه آماری انتخاب و پرسشنامه‌ها بین آنان توزیع شد. با برگشت تعداد ۱۰۰ پرسشنامه، داده‌های گردآوری شده با استفاده نرم‌افزار اس.پی.اس.اس^{۲۲} نسخه ۱۷ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از جدول، فراوانی، درصد، و میانگین رتبه‌ای استفاده شده است.

۲۰. آذرنک (۱۳۹۸) ناشر فعال را ناشری می‌نامد که «وارد عرصه تولید حرفه‌ای کتاب شده باشد و منبع درآمد او از راه نشر کتاب باشد. ناشری می‌تواند از راه نشر کتاب گذران کند که حداقل سال ۲۴ عنوان کتاب (هر ماه دو عنوان) نشر کند. وی همچنین با تأکید بر حمایت‌های دولت از بخش فعال نشر و ناشران فعال می‌گوید: اگر سرمایه‌گذاری دولت یا حمایت‌های دولت به بخش غیرفعال نشر وارد شود، اما ناشران فعال از آن بهره‌مند نشوند، ممکن است توازن به گونه‌ای تغییر کند که بخش نشر کشور کمک و حمایت دریافت کند، اما تغییر و توسعه نداشته باشد، که این خود نشانه‌ای از ناکامی در سیاست عمومی نشر، و نیز سیاست توسعه کتاب است.

۲۱. اکثر ناشران دولتی با توجه به ماهیت فعالیت خویش و نیز تغییرات مدیریتی گسترده به مناسبات اقتصادی توجهی ندارند و در نتیجه توجهی به مباحث مربوط به حق مؤلف در آنها مشاهده نمی‌شود.

یافته‌ها

بر اساس اطلاعات اخذ شده، دیدگاه ناشران درباره وضعیت حق مؤلف در ایران از دیدگاه ناشران شهر تهران، تأثیر عدم توجه به معاهدات بین‌المللی در قوانین فعلی حق مؤلف ایران بر وضعیت نشر، تأثیر وضعیت حق مؤلف در ایران و عدم توجه به تعهدات بین‌المللی بر نظام ترجمه آثار در ایران به شرح ذیل است:

وضعیت قوانین حق مؤلف	کاملاً موافق	موافق	بی‌نظر	مخالف	کاملاً مخالف	میانگین رتبه‌ای
ناقص و قدیمی بودن قوانین حق مؤلف ایران	۳۴	۴۷	۱۰	۸	۱	۵/۳۸
عدم تناسب و هماهنگی بین نظام حق مؤلف ایران با قوانین جهانی	۳۱	۴۵	۱۷	۶	۱	۵/۳۱
عدم برخورد دولت و پیگیری محاکم قضایی با متخلفان قانون حق مؤلف	۱۷	۳۷	۲۳	۱۹	۴	۲/۸۶
عدم پایبندی پدیدآورندگان به قوانین حق مؤلف	۹	۳۷	۲۱	۳۰	۳	۳/۳۰
عدم پایبندی ناشران به حقوق مادی و معنوی نویسندگان و اجرای قوانین حق مؤلف	۶	۲۴	۲۴	۴۲	۴	۳/۹۳
سودمند نبودن قوانین حق مؤلف داخلی در اقتصاد نشر کتاب ایران	۱۷	۲۲	۲۲	۳۲	۷	۳/۳۸
عدم تأثیر قوانین حق مؤلف داخلی در حفظ حقوق پدیدآورندگان ایرانی و پیشگیری از تکثیر غیرمجاز آثار آنان	۱۲	۱۸	۲۷	۳۱	۱۲	۳/۸۶

جدول ۱

توزیع فراوانی و میانگین رتبه‌ای دیدگاه ناشران شهر تهران نسبت به وضعیت نامطلوب قوانین داخلی حق مؤلف در ایران

باتوجه به داده‌های جدول ۱، به اعتقاد ناشران شهر تهران وضعیت قوانین داخلی حق مؤلف به دلایل: (۱) ناقص و قدیمی بودن قوانین حق مؤلف (میانگین رتبه‌ای ۵/۳۸)، (۲) عدم تناسب و هماهنگی بین نظام حق مؤلف ایران با قوانین جهانی (میانگین رتبه‌ای ۵/۳۱)، (۳) عدم پایبندی ناشران به حقوق مادی و معنوی نویسندگان و اجرای قوانین حق مؤلف (میانگین رتبه‌ای ۳/۹۳)، (۴) عدم تأثیر قوانین حق مؤلف داخلی در حفظ حقوق پدیدآورندگان ایرانی و پیشگیری از تکثیر غیرمجاز آثار آنان (میانگین رتبه‌ای ۳/۸۶)، (۵) سودمند نبودن قوانین حق مؤلف داخلی در اقتصاد نشر ایران (میانگین رتبه‌ای ۳/۳۸)، و (۶) عدم پایبندی پدیدآورندگان به قوانین حق مؤلف (میانگین رتبه‌ای ۳/۳۰) از شرایط نامطلوبی برخوردار است.

کاملاً مخالف		مخالف		بی‌نظر		موافق		کاملاً موافق		نظرات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰	۰	۱۴	۱۴	۳۴	۳۴	۳۵	۳۵	۱۷	۱۷	قوانین موجود حق مؤلف ایران موجب تضییع حقوق فارسی‌زبانانی است که کتاب‌های آنها برای اولین بار در خارج از ایران منتشر می‌شود.
۵	۵	۲۱	۲۱	۳۹	۳۹	۲۳	۲۳	۱۲	۱۲	قوانین حق مؤلف ایران، مانع صدور حق نشر کتاب‌های ایرانی به سایر کشورها می‌شود.
۱	۱	۱۳	۱۳	۲۱	۲۱	۳۶	۳۶	۲۹	۲۹	قوانین حق مؤلف ایران و عدم پابندی به نظام‌های بین‌المللی حق مؤلف، مانع حمایت از کتاب‌های ایران در سطح بین‌المللی می‌شود.
۱۰	۱۰	۲۰	۲۰	۲۴	۲۴	۳۲	۳۲	۱۴	۱۴	قوانین حق مؤلف ایران، به وابستگی ایران به نوشته‌های علمی غرب کمک می‌کند.
۴	۴	۱۸	۱۸	۲۰	۲۰	۴۹	۴۹	۹	۹	عدم پابندی به نظام‌های بین‌المللی حق مؤلف، از نظر اقتصادی به سود خریداران کتاب‌های ترجمه است.
۵	۵	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۴۹	۴۹	۲۴	۲۴	قوانین حق مؤلف ایران، موجب عدم پرداخت حق تألیف به مؤلفان و ناشران خارجی و در نتیجه کاهش هزینه نشر و قیمت کتاب‌های ترجمه در ایران شده است.
۰	۰	۱۶	۱۶	۲۴	۲۴	۳۹	۳۹	۲۱	۲۱	حق مؤلف در ایران، مانع سرمایه‌گذاری خارجی و تقویت صنعت چاپ و نشر داخلی شده است.
۰	۰	۵	۵	۱۵	۱۵	۳۸	۳۸	۴۲	۴۲	قوانین حق مؤلف ایران و عدم پابندی به قوانین جهانی، باعث به وجود آمدن نگرش منفی محافل فرهنگی جهان به صنعت نشر ایران شده است.
۲	۲	۷	۷	۲۵	۲۵	۴۰	۴۰	۲۶	۲۶	قوانین حق مؤلف ایران، مانع مشارکت ناشران ایرانی در طرح‌های مشترک انتشاراتی (مانند تهیه و نشر دایرةالمعارف‌ها یا فرهنگ‌های دوزبانه مربوط به ایران) با ناشران خارجی شده است.

جدول ۲

توزیع فراوانی تأثیر عدم توجه به معاهدات بین‌المللی در قوانین فعلی حق مؤلف ایران بر وضعیت نشر از دیدگاه ناشران

باتوجه به داده‌های جدول ۲، ۵۲ درصد ناشران معتقدند که قوانین موجود حق مؤلف ایران موجب تضییع حقوق فارسی‌زبانانی است که کتاب‌های آنها برای اولین بار در خارج از ایران منتشر می‌شود و تنها ۱۴ درصد با این نظر مخالف هستند. ۳۵ درصد ناشران قوانین حق مؤلف ایران را مانع صدور حق نشر کتاب‌های ایرانی به سایر کشورها می‌دانند، ۳۹ درصد بی‌نظر و ۲۶ درصد با این نظر مخالف هستند. ۶۵ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران و عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی حق مؤلف، مانع حمایت از کتاب‌های ایران در سطح بین‌المللی می‌شود، و تنها ۱۴ درصد با این نظر مخالفند. ۴۶ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران، به وابستگی ایران به نوشته‌های علمی غرب کمک می‌کند، ۲۴ درصد بی‌نظر و ۳۰ درصد با این نظر مخالف هستند. ۵۸ درصد ناشران معتقدند که عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی حق مؤلف، از نظر اقتصادی به سود خریداران کتاب‌های ترجمه است، ۲۰ درصد بی‌نظر و ۲۲ درصد مخالفند. ۷۳ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران، موجب عدم پرداخت حق تألیف به مؤلفان و ناشران خارجی و در نتیجه کاهش هزینه نشر و قیمت کتاب‌های ترجمه در ایران شده است، و در مقابل ۶۰ درصد ناشران معتقدند که حق مؤلف در ایران، مانع سرمایه‌گذاری خارجی و تقویت صنعت چاپ و نشر داخلی می‌شود. ۸۰ درصد ناشران قوانین حق مؤلف ایران و عدم پایبندی به قوانین جهانی را موجب به‌وجود آمدن نگرش منفی محافل فرهنگی جهان به صنعت نشر ایران می‌دانند، و ۶۶ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران، مانع مشارکت ناشران ایرانی در طرح‌های مشترک انتشاراتی (مانند تهیه و نشر دایرةالمعارف‌ها یا فرهنگ‌های دوزبانه مربوط به ایران) با ناشران خارجی شده است، همچنین ۷۳ درصد ناشران معتقدند که عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی حق مؤلف، حضور و همکاری ناشران خارجی را با ناشران ایرانی با تردید همراه کرده است.

موضوعها	نظرات		کاملاً موافق		موافق		بی‌نظر		مخالف		کاملاً مخالف	
	قوانین	درصد	قوانین	درصد	قوانین	درصد	قوانین	درصد	قوانین	درصد	قوانین	درصد
قوانین حق مؤلف ایران و عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی، به افزایش ترجمه‌های تکراری و اتلاف سرمایه ناشران منجر شده است.	۳۰	۳۰	۴۹	۴۹	۹	۹	۹	۹	۳	۳	۳	۳
قوانین حق مؤلف ایران و عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی، به کاهش کیفیت کتاب‌های ترجمه شده منجر شده است.	۳۰	۳۰	۴۳	۴۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱	۱	۱	۱
جمع/میانگین	۶۰	۳۰	۹۲	۴۶	۲۲	۱۱	۲۲	۱۱	۴	۲	۴	۲

جدول ۳

توزیع فراوانی تأثیرات وضعیت حق مؤلف در ایران و عدم توجه به تعهدات بین‌المللی بر نظام ترجمه آثار در ایران

بر اساس جدول ۳، ۷۹ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران و عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی به افزایش ترجمه‌های تکراری و اتلاف سرمایه ناشر منجر می‌شود و ۷۳ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران و عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی، به کاهش کیفیت کتاب‌های ترجمه شده منجر شده است. در مجموع حدود ۷۶ درصد ناشران شهر تهران موافق و کاملاً موافق تأثیر منفی قوانین داخلی حق مؤلف در ایران بر نظام ترجمه هستند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند ۸۱ درصد قوانین حق مؤلف ایران را ناقص و قدیمی می‌دانند و معتقدند که باید اصلاح و روزآمد شود؛ ۷۶ درصد ناشران معتقدند که نظام حق مؤلف ایران با قوانین جهانی تناسب و هماهنگی ندارد؛ در مورد پایبندی پدیدآورندگان به قوانین حق مؤلف در ایران ۳۳ درصد این پایبندی را رضایت‌بخش و ۶۶ درصد نامناسب می‌دانند. ۳۹ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران و عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی، از نظر اقتصادی به نفع نشر ایران است، و ۳۹ درصد با این نظر مخالفند. ۴۳ درصد ناشران معتقدند که قوانین حق مؤلف ایران، به حفظ حقوق پدیدآورندگان ایرانی در مقابل تکثیر غیرمجاز آثار کمک می‌کند، ۲۷ درصد بی‌نظر و ۳۰ درصد با این نظر مخالفند.

۵۴ درصد ناشران معتقدند دولت و محاکم قضایی پیگیری مناسبی ندارند و با متخلفان قانون حق مؤلف برخورد نمی‌کنند. محمدبیگی (۱۳۸۱) نیز معتقد است در وضعیت کنونی در صورت نقض شدن حقوق مادی یا معنوی پدیدآورنده کتاب، اعم از نویسنده یا ناشران، برخلاف برخی جرایم مانند قتل نفس (که دولت بدون نیاز به شاکی خصوصی و با هدف حفظ وجدان عمومی جامعه مبادرت به تعقیب و مجازات عامل آن می‌کند)، تا زمانی که پدیدآورنده مورد نظر به عنوان شاکی خصوصی اقدام به طرح شکایت در مورد نقض حقوق مذکور نکرده باشد، حکومت قوه قاهره خود را برای مجازات ناقض این حقوق به کار نخواهد گرفت.

بررسی یافته‌ها نشان می‌دهد از دیدگاه ناشران شهر تهران وضعیت قوانین داخلی حق مؤلف در ایران وضعیت نامطلوبی دارد. اکثر ناشران قوانین حق مؤلف ایران را ناقص و قدیمی می‌دانند و معتقدند که باید اصلاح و روزآمد شود؛ همچنین اکثر آنها معتقدند که نظام حق مؤلف ایران با قوانین جهانی تناسب و هماهنگی ندارد. خدابخنده سامانی (۱۳۸۰) و ملکیان (۱۳۸۵)، ترخانی (۱۳۸۷) نیز در تحقیقات خود به نتایج مشابهی مبنی بر نارسایی قوانین حق مؤلف در ایران دست یافته‌اند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند از دیدگاه ناشران قوانین فعلی حق مؤلف در ایران و عدم توجه به معاهدات بین‌المللی حق مؤلف از جنبه‌هایی مثبت و از جنبه‌های دیگر منفی است، البته جنبه‌های منفی مسئله بیشتر از جنبه‌های مثبت آن است.

براساس یافته‌ها جنبه‌های منفی عبارتند از: قوانین موجود حق مؤلف ایران موجب تضییع حقوق فارسی‌زبانانی می‌شود که کتاب‌های آنها برای اولین بار در خارج از ایران منتشر می‌شود؛ این وضعیت مانع حمایت از کتاب‌های ایران در سطح بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی و تقویت صنعت چاپ و نشر داخلی می‌شود و نگرش منفی محافل فرهنگی جهان به صنعت نشر ایران را در پی دارد؛ و همچنین مانع مشارکت ناشران ایرانی در طرح‌های مشترک انتشاراتی (مانند تهیه و نشر دایرةالمعارف‌ها یا فرهنگ‌های دوزبانه مربوط به ایران) با ناشران خارجی می‌شود و همکاری ناشران خارجی را با ناشران ایرانی با تردید همراه می‌سازد.

از طرف دیگر جنبه‌های مثبت عبارتند از: عدم پایبندی به نظام‌های بین‌المللی حق مؤلف، از نظر اقتصادی به سود خریداران کتاب‌های ترجمه است؛ و نپرداختن حق تألیف به مؤلفان و ناشران خارجی باعث کاهش هزینه نشر و قیمت کتاب‌های ترجمه در ایران می‌شود.

باتوجه به جنبه‌های مثبت الحاق ایران به قوانین بین‌المللی، عدم توجه ایران به معاهدات بین‌المللی مالکیت ادبی و هنری مانع حضور مؤثر نشر ایران در جهان، کم‌توجهی به نویسندگان داخلی و تأکید ناشران بر چاپ آثار ترجمه باتوجه به هزینه کم آنها نسبت به آثار تألیفی، و صرف هزینه‌های زیاد برای ترجمه‌های تکراری آثار یک نویسنده خارجی می‌شود. همچنین در وضعیت فعلی حق مؤلف، مترجم صاحب اثر فرض می‌شود و در مواقعی برای مترجم امتیازاتی هم‌وزن مؤلف در نظر گرفته می‌شود. ضمن اینکه جامعه جهانی نشر از پذیرش ناشران ایرانی در میان خود - به‌علت عدم توجه به معاهدات بین‌المللی - اجتناب می‌کند و نویسندگان و ناشران جهانی در مجامع خود، ناشران ایرانی را سارق ادبی^{۳۳} معرفی می‌کنند. براساس یافته‌های تحقیق، عدم توجه به تعهدات بین‌المللی به افزایش ترجمه‌های تکراری و اتلاف سرمایه ناشر و همچنین کاهش کیفیت کتاب‌های ترجمه شده منجر شده است.

در شرایط کنونی، درباره کتاب‌های برجسته و ارزشمند، ناشران برای اینکه نخستین ترجمه را به بازار روانه کنند، با کمترین دقت چنین آثاری را ترجمه و منتشر می‌کنند. چندین نفر اثری را ترجمه می‌کنند؛ هر مترجمی بدون کوچک‌ترین ارتباط با صاحب اثر، می‌تواند دست به ترجمه هر اثری بزند و هر دخل و تصرفی در اثر انجام دهد، بدون آنکه مؤلف کوچک‌ترین نظارتی بر اثر خود داشته باشد، و در نهایت چندین ناشر آن را با کیفیت‌های مختلف منتشر می‌کنند.

برای بهبود وضعیت حق مؤلف در ایران دو راه‌حل پیشنهاد می‌شود:
اول، باتوجه به رشد توان علمی کشور و تولیدات علمی قابل توجهی که در سال‌های اخیر از سوی دانشمندان و پژوهشگران ایرانی در سطح جهانی منتشر شده است، و همچنین ضرورت پایبندی به قوانین بین‌المللی حق مؤلف به‌عنوان پیش‌شرط‌های پیوستن به سازمان تجارت جهانی، بایستی مسئولان کشور تدبیری بیندیشند تا با حفظ مصالح، کشور ایران به کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت ادبی و هنری بپیوندد، به‌طوری که کمترین آسیب را به نشر کشور برساند.

دوم، قوانین متعددی (قوانین سال‌های ۱۳۴۸، ۱۳۵۲، ۱۳۷۹، و ۱۳۸۲) برای حوزه مالکیت ادبی و هنری در ایران وجود دارد و برای اجرای درست قوانین لازم است همه مورد توجه قرار گیرد و این درحالی است که این قوانین کامل نیستند و با تحولات روز نشر دنیا همخوانی ندارند. برای رفع این مشکل، اصلاح، تکمیل و رفع نواقص قوانین داخلی باید یکی از مهم‌ترین برنامه‌های متولیان قانونگذار باشد و قانون جامعی، منطبق با قوانین بین‌المللی تهیه و برای تصویب به مجلس ارائه شود.

منبع

- آذرنگ، عبدالحسین (۱۳۷۹). «از علت‌های سبک‌مایگی در نشر کتاب (رابطه میان الگوی نشر و سیاست‌های حمایتی)». *جهان کتاب*، ۵(۲۳-۲۴): ۱۰-۱۴.
- آیتی، حمید (۱۳۷۵). *حقوق آفرینش‌های فکری*. تهران: حقوقدان.
- بیژنی، مریم (۱۳۸۴). «ایران و دورنمای پیوستن به قانون کپی‌رایت». *مجله اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، ۲۱۵ و ۲۱۶ (مرداد و شهریور): ۲۰۴-۲۲۱.
- پورمحمدی، شیما (۱۳۸۷). «سیرتحولات حق مؤلف در ایران». *کتاب ماه کلیات*، ۱۲(۳).
- ترخانی، ابوذر (۱۳۸۷). «مقایسه حقوق ایران در مورد مالکیت‌های ادبی و هنری با قانون نمونه سازمان جهانی مالکیت فکری». پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران.
- حسینی، شهیمه‌السادات (۱۳۸۹). «بررسی دیدگاه ناشران شهر تهران درباره وضعیت حق مؤلف در ایران و الحاق ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان.
- خدابنده‌سامانی، محمدتقی (۱۳۸۰). «حمایت از حقوق مؤلفان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- سلطانی، پوری؛ راستین، فرودین (۱۳۷۲). *اصطلاحنامه کتابداری*. ویرایش ۲. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

سلطانی، نسرین (۱۳۸۳). «نقش کنوانسیون‌های بین‌المللی در خصوص حمایت از مالکیت ادبی و هنری با نگاهی به حقوق ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.

صادقی مقدم، هوشنگ (۱۳۶۷). «حق مؤلف و کنوانسیون‌های بین‌المللی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه تربیت مدرس.

عرب‌اسدی، محمدحسین (۱۳۷۳). «حقوق آفرینش‌های فکری، فنی و رقابتی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران.

قاسمی، اکرم (۱۳۸۷). «بررسی مزایا و معایب پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه اساتید ارتباطات». پایان‌نامه کارشناسی ارشد روزنامه‌نگاری، دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.

کرمانی نژادبادی، محمد (۱۳۷۶). «بررسی حقوق مادی مؤلف در حقوق ایران و کنوانسیون‌های بین‌المللی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق، دانشکده معارف اسلامی و حقوق، دانشگاه امام صادق (ع).

کینان، استلا (۱۳۷۹). **فرهنگ فشرده کتابداری و اطلاع‌رسانی**. ترجمه فاطمه اسدی کرگانی؛ ویراستار عبدالحسین آذرنگ. تهران: کتابدار.

ماچیانی، بهرام (۱۳۷۷). «حمایت کیفری از حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری با نگاهی به حقوق انگلیس و ایالات متحده آمریکا». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم جزایی و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران.

محمدبیگی، علی‌اعظم (۱۳۷۵). **نظام ملی حق مؤلف**. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت پژوهشی و آموزشی، مرکز پژوهش‌های بنیادی.

----- (۱۳۷۹). **بررسی نظام ملی حق مؤلف در ایران**. تهران: روش.

----- (۱۳۸۱). «نگاهی به عملکرد تشکل‌های صنفی صنعت کتاب ایران در حوزه حق مؤلف». در: مرتضی شفیع‌شکیب (زیر نظر)، **سخنرانی‌ها و مقالات همایش تخصصی بررسی حقوق نشر کتاب در ایران: چالش‌ها، رهیافت‌ها**. اردیبهشت ۱۶-۱۷. تهران: خانه کتاب. ص ۲۴۵-۲۶۳.

مطلبی، داریوش (۱۳۸۶). «حق مؤلف در محیط دیجیتال». **فصلنامه کتاب**، ۱۸(۲): ۱۳۷-۱۶۴.

ملکیان، نازنین (۱۳۸۵). «بررسی تطبیقی موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی (TRIPS) با قوانین و مقررات مربوطه در ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، گرایش روزنامه‌نگاری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.

میرشفیعی، احسان (۱۳۸۶). «آثار حقوق مالکیت معنوی سازمان تجارت جهانی بر توسعه فرهنگی جمهوری اسلامی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، دانشکده علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.

ناظرمقدم، عادله؛ عمادی، مرجان؛ نیک‌کار، نفیسه (۱۳۸۸). «قانون حق مؤلف از دیدگاه ناشران شهرستان

مشهد». ماهنامه الکترونیکی ارتباط علمی، ۱۱(۳). از:

http://ejournal.irandoc.ac.ir/browse.php?mag_id=11&slc_lang=fa&sid=1

نصیری، شادیه (۱۳۸۵). «حمایت حقوقی و قراردادی از کپی‌رایت». پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
نوروزی، علیرضا (۱۳۸۰). «مطالعه مزایا و معایب پیوستن ایران به نظام بین‌المللی حق مؤلف از دیدگاه متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران.

Aziz, Baharuddin (1990). "Asian copyright law and U.S. intellectual property interests in the information age: A political- economic analysis (united states, telemidia)". Doctoral dissertation, University of Oregon, U.S. (UMI Number: 9111090)

Eberschlag, Robert Warren (1994). "Intellectual property rights, developing countries and the Uruguay Round negotiations". Master`s thesis, Dalhousie University, Canada (UMI Number: MM98839).

en.wikipedia (2011). "List of parties to international copyright agreements". from:http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_parties_to_international_copyright_agreements

Fleming, Neil (1999). "Double entendre: Scientific knowledge and the ambiguity of intellectual property in the Information Age". Master`s thesis. Queen's University at Kingston, Canada (UMI Number: MQ42614)

Ginarte, Juan Carlos (1996). "Intellectual property rights, growth, and technology diffusion". Doctoral dissertation, The American University, Washington, D.C: U.S. (UMI Number: 9706135)

Halberd, Debora Jean (1996). "Weaving webs of ownership: Intellectual property in an information age (copyright, law)". Doctoral dissertation, University of Hawaii, Hawaii, U. S. (UMI Number: 9629826)

Hwang, Hyesun (1995). "Changing perception of information in the development of Korean intellectual property rights regime". Doctoral dissertation, Rutgers The State University of New Jersey - New Brunswick (UMI Number: 9618863)

Luthria, Manjula Maudgal (1997). "Intellectual property protection in a developing country: How much and for Whom? estimates of the private value of patent protection

- in India". Doctoral dissertation, Georgetown University, Washington D.C: U.S. (UMI Number: 9720771)
- Mahmood, Khalid; Ilyas, Muhammad (2005). "Copyright and book piracy in Pakistan". *IFLA Journal*, 31(4): 324–332. Retrived feb. 21, 2011.from: <http://ifl.sagepub.com/cgi/content/abstract/31/4/324>
- Mun, Seung-Hwan (2008). "Culture-related aspects intellectual property rights: A cross-cultural analysis of copyright". Doctoral dissertation, The University of Texas at Austin (UMI Number: 3324484)
- Sundara Rajan, Mira T. (1999). "Developing countries and the international copyright regime: The neglected issue of culture survival". Master of Laws - LLM dissertation, The University of British Columbia, Vancouver, Canada. Retrived sep 2, 2011. from: [ubc_1999-0594.pdf](#),

استناد به این مقاله:

- مطلبی، داریوش؛ حسینی، شهیمه السادات (۱۳۹۲). «دیدگاه ناشران شهر تهران درباره حق مؤلف در ایران». فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۲۴(۲): ۴۲-۵۶.